

כ' באב, תשע"ח, 1.8.2018

גיליון מס' 621

פרשת עקב

על ייסורים ומוסר

מאת סנדרין אלבאום בוחניק, רשת מוסדות החינוך

"והנה גם אנו שכדי שייסורינו המרים והקשים לא ימנעו אותנו מעבודתו יתברך ובפרט את מוחנו וליבנו לא יבלבלו, צריכים לזה רק רחמי שמים... ומי הוא האיש שלא יצטער בראותו צרות ישראל כאלו". האדמו"ר מפיאסצנה דרש בגטו ורשה במשך קרוב לשלוש שנים והרבה להתייחס לייסורי ישראל במהלך הדורות בכלל ובימי הזעם בפרט. בדרשתו לשבת עקב תש"א (1941) התייחס לדברי משה בפרשתנו: "כִּי פֶּאֶשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֶל-לִהְיֶה מִיָּסָרָה" (דברים ח, ה).

מה היא משמעות הייסורים בדברי משה? מה תכליתם והאם אלו הייסורים אליהם מתייחס האדמו"ר מפיאסצנה? הפרשה פותחת בתוכחה ובה מתוארת מערכת היחסים בין הקב"ה לעם ישראל כמערכת בין א-ל לעמו. בפסוק ה' חלה תפנית ומערכת היחסים מתוארת כמשפחתית, אב ובנו, לב וייסורים. המשוואה היא: איש מייסר את בנו, הקב"ה מייסר את עם ישראל. במקומות נוספים מתוארת מערכת היחסים עם בני ישראל בזיקה הורית. בתיאור חטא התאוה, מובאות תלונות העם על המן וחרון אפו של הקב"ה. בנסיבות הקשות מטיח משה כלפי שמיא: "הָאֲנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה אִם אֲנֹכִי יִלְדֶתִיהוּ כִּי תֹאמַר אֵלֵי שְׂאֵהוּ בְּחִיקָהּ פֶּאֶשֶׁר יִשָּׂא הָאֱמֹן אֶת הַיֶּנֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּרוֹ". איני אמו של הילד, לא הריתי ולא ילדתי ואיני אמור לשאתו ולגונן עליו. אתה נשבעת לאבותיו ולמעשה אתה הוא אביהם. המעבר מאב לאם בעל משמעות ועשוי לסייע בהבנת משמעות הייסורים.

אונקלוס בתרגומו לפסוק בפרשתנו מפרש מייסר כמלמד: "ותדע עם לבך ארי כמה די מלף גבריא ית ברה ד' אלוקיך מלף לך". מה נועדו הייסורים ללמד, והאם מדובר בייסורים גופניים? הפרשנים חלוקים. לשיטת רבנו בחיי הקב"ה מייסר את האדם ממש "כדי שתראה ותיקח מוסר ותגדל נפשך במידת הביטחון" הייסורים הם דרך לחזק את האדם ולהגדיל את אמונתו. כך גם המלבים במשלי יג: "לכן מייסרו בייסורים להיות לו למוסר ולהיטיבו באחריתו". הספורנו מתייחס לבניית הקומה הרוחנית של האדם ומעניק פרשנות אחרת לייסורים "נותן לך במצוותיו מוסר נאות אל השלמות המכוון מאתו". המצוות הן המזככות את האדם ומביאות אותו לשלמות, הייסורים קשורים ללימוד הרוחני. לתוך הדיון בסוגיית הייסורים מתווספת מילה בעלת צליל דומה שאינה מופיעה בפסוק המקורי: מוסר.

"שְׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאֵל תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אֲמֹךָ" (משלי א, ח). מה תפקידם החינוכי של ההורים? מה משמעות החלוקה בין האב לאם ומה מקום הייסורים והמוסר בתהליך זה. נראה כי האב קשור ללימוד לקח, לחינוך לערכים, לימוד

אשר נועד לסור מהדרך הרעה, לאסור. הייסורים, המוסר נועדו להרחיק את האדם מחטא, להציב בפניו גבולות ברורים, נתיב ממנו אין לסור. זו דרך הנרכשת בייסורים, בקושי ומאמץ. ומה היא תורת האם? קשה שלא להידרש למדרש המתאר את העובר לומד תורה במעי אימו, לימוד ההופך את התורה לטבעית לו, לזרמת בדמו אליה הוא קשור באופן קיומי. נראה כי תורת האם טבועה בבן וחקוקה בו. יתכן וזו הסיבה לדימוי של משה "האנכי הריתי את העם". זיקתי לעם אינה מולדת ואינה ללא תנאי, יש בה קושי וייסורים.

כיצד מחנכים ללא ייסורים, כיצד נותנים מוסר ומלמדים את הדרך ממנה אין לסור, כיצד מזהים ההורים בתהליכי החינוך את נקודת האב ונקודת האם ומבינים את הנחיצות של שני הממדים? קצה חוט מושיט לנו האדמו"ר מפיאסצנה בספרו חובות התלמידים:

"המחנך שרוצה לגלות את נשמת התלמיד הטמונה והגנוזה בו, לגדלה ולהבעירה שתבער באש של מעלה למרום וקדוש... מכרח להרכין את עצמו... עד אשר יגיע אל ניצוץ נשמתו הגנוזה... להוציאה, להצמיחה ולגדלה".

סנדרין אלבאום בוחניק, מנהלת פדגוגית של רשת מוסדות החינוך של הקיבוץ הדתי.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il